

A moldvai csángók bibliográfiája

Összeállította
Ilyés Sándor

Szerkesztette
Ilyés Sándor
Pozsony Ferenc
Tánczos Vilmos

Anyagát gyűjtötte
Meinolf Arens
Agnieszka Barszczewska
Chris Davis
Marius Diaconescu
Hála József
Halász Péter
Ilyés Sándor
Jakab Albert Zsolt
Lajos Veronika
K. Lengyel Zsolt
Lőrinczi Marinella
Papp József András
Pávai István
Pozsony Ferenc
Tánczos Vilmos
Tompá Ferenc
Udvardy Frigyes
Vincze Gábor

Előszó

A Moldvában élő csángók sajátos kultúrája, életmódja és történelme iránti érdeklődés a XVIII. század második felében ébredt fel Magyarországon. A magyar értelmiség részéről a reformkorban felmerült az igény, hogy a moldvai csángóságot a kialakuló polgári magyar nemzet részévé tegyék, de ezek a kezdeményezések rövidesen utópiának bizonyultak.

Az első világháborút követő politikai változások azt eredményezték, hogy a moldvai csángók az erdélyi magyarokkal együtt a román állam keretei közé kerültek, de a hatósági tiltások miatt az erdélyi magyar tudósok ebben az új helyzetben sem végeztek alapvető kutatásokat Moldvában.

A második világhébert követően kolozsvári nyelvészek, folkloristák és etnográfusok rendszeres kutatásokat kezdeményeztek a moldvai csángó falvakban, ugyanakkor a Magyarországra kitelepítettek körében is jelentős gyűjtések történtek. A román hatalom 1953-ban megszüntette a moldvai csángó falvakban kezdeményezett magyar oktatást, ugyanakkor minden eszközzel ellehetetlenítette, megtiltotta és megakadályozta a csángó közösségek tudományos kutatását is.

Az 1970-es években, Romániában fokozatosan elmélyült a diktatúra intoleráns nemzetiségi politikája, éppen ezért a román titkosrendőrség külön programot dolgozott ki egy olyan kiadvány összeállítására, megjelentetésére és terjesztésére, mely a moldvai csángók erdélyi román eredetét bizonyítja. Az úgynevezett Dumitru Mártaş-féle elmélettől ma sem tud szabadulni a csángókkal foglalkozó román irodalom. A diktatúra utolsó évtizedeiben a csángók között csak titokban, illegálisan lehetett tudományos kutatásokat folytatni.

Az 1989-es romániai rendszerváltozást követő években a moldvai csángók anyanyelvű hagyományos kultúrája, egyházi és iskolai élete, érdekvédelmi törekvése a hazai és az európai politikai élet, a média és a közfigyelem központjába kerültek. Az elmúlt tizenöt évben számos magyar, román és külföldi kutató, valamint munkacsoport foglalkozott a Moldvában élő csángók életmódjával, nyelvjárásával, vallásosságával, hagyományos folklórával és tárgyi kultúrájával, jellegzetes társadalomszerkezetével, identitásával, kapcsolatrendszerével és érdekvédelmével. Mivel ez az értelmiségi attitűd egészen napjainkig fennmaradt, a moldvai csángókkal kapcsolatos tudományos és publicisztikai irodalom nagyon változatos és gazdag. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a Moldvában élő csángók a legkutatottabb magyar nyelvű közösséget alkotják. Bibliográfiánk ezt a széles körű – tudományos, publicisztikai és szépirodalmi – érdeklődést tükrözi.

A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Tanszékének tanárai és diákjai már 1991-től rendszeres alapvető kutatásokat végeznek moldvai csángó falvakban. Ennek a tizenöt éve folyó kutatási programnak a szervezését a Kriza János Néprajzi Társaság, a tanszék háttérintézménye vállalta. A terepen összegyűjtött anyagok rendszerezése, feldolgozása és értelmezése során sürgetővé vált a csángókkal kapcsolatos irodalom összegyűjtése is.

A bibliográfia szerkesztői tudatában voltak annak, hogy egy ilyen kutatási programot csakis csapatmunkával lehet elvégezni. Az adatbázis létrehozásában magyar, román, német, lengyel, olasz, angol és amerikai kutatók vettek részt. Köszönjük önzetlen, kalákában végzett munkájukat.

Tudjuk azt is, hogy bibliográfiánk nem teljes. Kutatómunkánk során elsősorban arra törekedtünk, hogy a legfontosabb tudományos publikációk adatai mind bekerüljenek adatbázisunkba. A moldvai csángók életmódjával, kultúrájával, érdekvédelmével kapcsolatban folyamatosan jelennek meg különböző újságcikkek és elemzések. Az irodalomjegyzékünkbe besorolt sajtóanyag nem teljes, de a szétszórtan megjelenő újságcikkek révén árnyaltabb képet alkothatunk a moldvai csángókról, azok sok esetben elősegíthetik a tudományos elemzéseket is. Az utóbbi öt évben végzett gyűjtő- és szerkesztőmunkánkat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az MTA Arany János Közalapítványa támogatta.

Kolozsvár, 2006. május 30.

A szerkesztők

FELDOLGOZOTT PERIODIKÁK JEGYZÉKE

Acta Ethnographica, Budapest

Altera, Târgu Mureş

Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Iași

Carpica, Bacău

Csángó Újság, Sepsiszentgyörgy

Csángó Tükör, Budapest

Csernátoni Füzetek, Alsócsernáton

Erdélyi Múzeum, Kolozsvár

Ethnographia, Budapest

Háromszék, Sepsiszentgyörgy

A Hét, Bukarest

Honismeret, Budapest

Honismeret Híradó, Budapest

Hungarian Heritage, Budapest

Ifjú Erdély, Kolozsvár

Kisebbségkutatás, Budapest

Korunk, Kolozsvár

Korunk Évkönyv, Kolozsvár

Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve, Kolozsvár

Kriza János Néprajzi Társaság Értesítője, Kolozsvár

Krónika, Kolozsvár

Lumina Creștinului, Iași

Magyar Népryelv, Debrecen–Kolozsvár

Magyar Nyelv, Budapest

Magyar Nyelvjárások, Budapest

Magyar Nyelvőr, Budapest

Moldvai Magyarság, Sepsiszentgyörgy, Csíkszereda

Művelődés, Kolozsvár

Művelődési Útmutató, Kolozsvár
Népi Kultúra – Népi Társadalom, Budapest
Népismereti Dolgozatok, Bukarest
Néprajzi Értesítő, Budapest
Néprajzi Hírek, Budapest
Néprajzi Látóhatár, Debrecen
Néprajzi Közlemények, Budapest
Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények, Kolozsvár
Nyelvtudományi Közlemények, Budapest
Pro Minoritate, Budapest
Regio, Budapest
Revista Asociației Romano-Catolicilor „Dumitru Mărtinaș”, Bacău
Szabadság, Kolozsvár
Székelyföld, Csíkszereda
Turán, Budapest
Zenetudományi Dolgozatok, Budapest

A fenti jegyzék csupán a teljesen (vagy szinte teljesen) feldolgozott periodikákat tartalmazza. Ezekén kívül sok más periodikát is hasznosítottunk a munkálatok során.